

Sextum Preceptum

nisi dispositio corporis alium situm
exigeret quod naturalis situs est.
ut fieri possit. propter egritudinem
vel pinguedinem. vel periculum sus-
cipiendi fetum. aut propter aliam
causam rationabilem. Quinto
fit occubitus impetuofus cum
sit tpe prohibito. et tunc potissi-
me peccat ille qui petit. Sexto
cum sit in loco indebito ut in sa-
cro vel in publico in scandalum
aliorum. Septimo qui acce-
dit ad impregnata vicinam
partem ubi timor est de abortu.
Octavo cum quis accedit ad
menstruatam saltem naturaliter
menstruum habentem. ubi videtur
secundum scilicet quod petens scilicet peccat
mortaliter quod ut dicitur non est ve-
risimile quod plex noua minime
dat castitatem quod videtur **Secundum leuiticum.**
xx. dicitur Qui cooperit cum mu-
liere influxa menstruo et reuela-
uerit turpitudinem eius. Ipsa quoque
aperuit fontem sanguinis sui in-
terficietur ambo de medio po-
puli sui hoc autem secundum scilicet non in-
fligitur nisi pro mortaliter. Hoc ra-
tione sic scilicet scilicet ad idem
declinare videtur in. **iiiij.** Unde
glosando illam auctoritatem dicitur
quod intelligitur quoniam videtur voluntate
re consentit. Et non videtur im-
petuofus in eo qui petit debi-
tum prope voluntatem continentie a se emis-
sum pari consensu. Aut ante ma-
trimonium emissum cum quo non

Capitulum Quintum

est dispensatum In prefatis casi-
bus omnibus actus matrimonialis
est peccatum mortale vel multum pro-
pinquus mortali. Notandum tamen
pro intellectu nominis modi. quod ille
qui vivit castitate et contrahit
matrimonium intentione consumman-
di pro carnale copulam peccat
mortaliter. Secus si solum ani-
mo coniugalis societatis. Item
quod quis qui vivit continentia pro
petuam non peccat mortaliter pro
primum actum matrimoniale: peten-
ti coniugi implicite vel explicite
debitum reddendo secundum multos
tamen peccat mortaliter debitum a
coniuge petendo. nisi secum fue-
rit dispensatum. Item sic neuter con-
iugum potest continentiam vivere
sine consensu alterius. sic etiam pro-
babilius est quod neuter posset vi-
vere nolle petere debitum sine
alterius consensu. omnia illa sunt de
mente sancti thome in. **iiij.** Item
qui vivit continentiam perpetuam
etiam peccat mortaliter. primo
actu matrimoniali pro quo consum-
mat matrimonium quod votum sua-
re poterat post contractum religi-
onem intrando quod non fecit.

Capitulum quintum

Quod ventris in gluu-
es sit causa mechie et
luxurie ut patuit in
parietibus quod post cibum sta-
tim erubuerunt **gen. iij.** Et **Ro.**
xiiij. non abule? in omnia coibz

Dextum**Preceptum**

a ebrietatib⁹. Et sequitur nō
 in cubilib⁹; a in pudicijs. Idē
 patuit in sodomitis. **Vñ** eze
 ch. xvi. ix. est imq̄tas sororis
 tue sodomē. supbia. saturitas
 pais. ⁊ habūdātia. ⁊ otū ipi
 us ⁊ filiaz ei⁹. Idcirco de vicio
 gule tria sūt vidēda. **Vñ** salua
 tor luc. xxi. ait. Attendite ne ḡ
 uētuz corda v̄ra crapula ⁊ ebe
 tate. Crapula id ē cruda epu
 la. Idcirco de vtroq; vidēdū ē.
Primo de gula i. ḡne. **Secūdo**
 de sobrietate. **Tercō** de ieiunio
 quomō ad illud teneam. **Quī**
 tū ad primū tria dicētur p̄nci
 paliter. **Primo** quid sit tpan
 cia. ⁊ quid gula. **Secūdo** que
 sint species gule. **Tercō** qn̄ sit
 mortale vel veniale peccatum.
Quīntum ad primū notandū
 q̄ ad intelligēdū quid sit vici
 um castrimargie ogruit scire
 quō abstīnēdū sit. Est autē ab
 stīnētia sump̄cō vel s̄tractio
 cibi vel pot⁹ s̄m q̄ reā dicitur
 racō. **Vñ. ij. pet. i.** ministrare in fi
 de v̄str̄ virtutē. in virtute au
 tē sciētiā. in sciētia autē abstī
 nēciā. Ex q̄ opt; abstīnētiā fieri
 optere s̄m scia; vic; q̄ntū op
 t; sumendo. q̄lia opt; vbi opt;
 quādo oport; ⁊ p̄t quid oport
 tet pro congruentia hominū
 bonorum cum quibus vivit
 homo. ⁊ pro congruentia per
 sone sue ⁊ pro sue valitudinē

Capitulum**Quīntum**

consuetudinīs etatis laboris
 roboris ⁊ incomoditatis ne
 cessitate vel congruentia ut di
 cit **Aug⁹.** in li. de questiomib⁹
 euāgelij. Et etiam s̄m regionē
 in qua quis degit quia i vna
 cit⁹ consumitur cibus. q̄ i alia
 ⁊ sic de tempore. **Secūdo** b
 notādum q̄ corpus nobis da
 tum est ut seruiat spiritui n̄ro
 ad opera bona. que in hac vita
 non potest spiritus exercere si
 ne corporis ministerio. Sed ci
 bus. potus. somnus. ⁊ huius
 modi sunt nobis data: ut p̄ eo
 rum vsum cōseruem⁹ corp⁹ p̄
 posse in tali habitudine ut sit
 bene dispositum ad spiritui ser
 uendum. Sicut instrumētū
 bonum ⁊ aptū de seruit expedi
 te artifici ad laborādū. Est er
 go regula q̄ tunc homo tpa
 te vivit in cibo ⁊ potu quādo
 in eis talem modū seruat i quā
 titate ⁊ qualitate. vicib⁹ ⁊ sic
 de alijs circūstancijs. q̄ p̄ hoc
 corp⁹ suū in tali statu ⁊ robo ē
 p̄mit ⁊ cōseruat q̄ ip̄ possit fa
 cē ea q̄ sibi optūt s̄m officium
 ad vitādū vitia. ⁊ de die i diem
 p̄ficiēdi i v̄tutib⁹. Idē itelligo
 de sōno vigilia ocio ⁊ exercitō
 ⁊ s̄lib⁹ ad corp⁹ p̄tinentib⁹ ut
 vult **aug⁹.** i li. de moib⁹ eccie.
 Si autē signē q̄ in spiciēda sūt
 etas. oplexio. cōsuetudo. ⁊ filia.
 q̄ iuueis val; q̄ nō val; puer

San? qđ non valz infirmus
 paup valet qđ nō dīues vñ si
 dīues delicate nutritus statim
 vellet grossa fumere: infirma
 retur. adeo dic. de diuitib? **Au**
 g? in de verbis dñi. vřatur di
 uites cōsuetudine infirmitatē
 sue. s; doleāt se alie non posse.
 meli? enim vellēt si aliter pos
 sent. Tu ergo dīues vttere cib
 electis 7 p̄tiosis. qz sic cōsueu
 isti a aliter non potes. Quia si
 cōsuetudinē mutas: egrotas.
Cōceditur ergo tibi vttere sub
 tilib?. da paupib? superflua.
 vttere p̄cōsis. da paupib? vilia
 hxc ille **S**ic etiā senex indiget
 melioribus q̄ iuuenis fortis
Similiter delicate oplexiona
 t? indigz p̄ bono statu sui cor
 pis subtiliorib? 7 magis delica
 tis q̄ robustus 7 grossi corpis
 homo. quē panis 7 legumina
 pl? accēderēt q̄ alterū carnes
Sic etiā fm offitia attēden
 dum est. qz fabz vel simile me
 chanicū pl? 7 crebri? oportet
 comedere a sibi forte grossio
 ra suffitiūt q̄ infudāti studio
 a spūali exerciō **T**ercō no
 tādū fm q̄ aliqui vaias intē
 cōnes hñt qui sumunt cibum
 aut potū modēate. fm hoc etiā
 sūt diuerse abstīnētie. Et sunt
 sex. quarz vna sola virtus est.
vnde ūsus Abstīet egez. egēs
cupidus. gula. fimea. virtus.

Prima abstīnētia dīr mediā
 lis q̄ fit solū p̄t sanitatem cor
 pis cōseruandā aut recupādā
 7 non est virtus. qz ibi deficit
 optima circūstātia q̄ est finis
 debitus i scđo nōbili tact?. dī
 aut solum qz si abstīnerz pro
 pter sanitatem corpis non ibi
 sistendo s; eam i bonū virtutis
 7 dei obsequiū ordinādo esset
 merito ria. **S**ecda dīr abstīnē
 tia auaritie que fit solum ad p
 cendū expensis nec virtus ē
Dicitur etiā solū qz si abstīne
 rz p̄t minus expēdere. nō ibi
 sistendo. s; vltterius referēdo in
 fines debitos ut p̄pter miscicor
 die opa faciēda vel sibi racō
 nabiliter in futurū prouidēdo
 vel ad laudem dei a ad similia
 tunc virtus est q̄ saltem alie
 circūstācie debite ibi eēt **T**er
 tia dīr paupertatis. que fit so
 lum ex necessitate penurie. nec
 ista est virtus. nisi paup non
 habēs vñ laute viuerz abstie
 ret contentus hīs que h; tñ
 cum illa intencōe qz si etiā mē
 ta possiderz: nollet lauti? viue
 re. ex quo illō sibi sufficit pro
 cōuenienti corpis valitudine
S; si vellet sic viuere p̄pter de
 um. illa eēt vera virtus abstīnē
 tie. **Q**uarta vocatur abstīnē
 tia p̄pocriū. que fit p̄pter hoim
 inanem gloriā. a hxc sep est
 mala **Q**uinta est religionis q̄

Sextum**Præceptum**

fit sicut dictamen recte rationis propter deum modo dicto in notabilis secundo. **Sexto** additur cum quis ratione gula ieiunat id est quando quis abstinet solum vel principaliter propter hoc ut postea delectabilius comedat. **Quarto** notandum quod gula opponitur temperantiae et abstinente. et est actualis duplex gula. Una interior que animalis et immoderata appetitio immoderate edendi aut bibendi propter concupiscentiam cibi aut potus delectabilis aut ipsius delectationis. **Secundum** exterior actualis gula est immoderatus esus aut potatio ab interiori inordinata edendi aut potandi appetitio imperata. **Dicitur** primo quod est animalis appetitio ad dram famis et sitis que sunt appetitioes naturales nec subiciuntur rationi. **Gula** autem est appetitus animalis que est appetitio actualis existens in voluntate aut in sensualitate a voluntate tamen aliquo modo dependens et rationi potest subici. **Dicitur** secundo appetitio non delectatio. **Pro** quo notandum quod circa superconem cibi aut potus tria sunt consideranda. **Primum** est ipsa delectatio que est in sumptione ciborum aut potuum. **Et** ista delectatio est virtus operantis seu abstinencie non auferit nec videtur eam moderare. quia naturalis est homini delectatio. et est maxime

Capitulū**Quintum**

in abstinentibus. quibus panis plus sapit quam gulos pisces aut carnes. et hoc propter naturalem appetitum necessarij cibi sibi. **Secundum** est concupiscentia et illa est amor et desiderium delectationis que est in cibum et potuum sumptione et esu. delectatio enim experta in cibis et potibus causat amorem et desiderium sui. **Et** istam concupiscentiam moderatur virtus abstinencie. ne sua magnitudine faciat excedere circa cibum et potum contra bonum rationis eos sumendo vel appetendo ultra debitam quantitatem. qualitatem. tempus. et similia. **Tertium** est actus interior et volitio sumendi cibum aut exterior actualis sumptio ab interiori volitione imperata. que volitio causat habitum abstinencie: prompte et faciliter inclinantem ad debite sumendum victum. **Unde** gula non est delectatio causata ex sumptione cibi aut potus. sed est animalis appetitio seu concupiscentia inordinata. **Dicitur** tertio quod est appetitio inordinata. non enim omnis appetitio edendi aut bibendi animalis est gula. sed appetitio inordinata ut cum quis voluntarie vult et appetit cibum vel potum aliter quam sicut dictamen recte rationis. ut scilicet propter opus. **Ante** tempus. et sic de alijs circumstantijs

Dicitur quārto ppter concupi
scētā cibi delectabilis nā si q̄s
excedit i qualitate. q̄titate. ā
fm aliam circūstantia; Ita q̄
appetat aut sumat cibū plus
debito aut delictiore q̄ neces
sariū sit: aut an debitam horā;
7 hoc nō p̄t cōcupiscētā. sed
estimās sibi necessariū non p̄
tinet hoc ad gulam ut dicit thō.
2.2.9. **Cxlvij.** h̄ ad quādā im
piciā; nec est semp p̄c̄m qz
nō p̄t semp ab homine vitai
Vñ dicit greg. iij. mor. Quia
p̄r eū voluptas necessitati mi
scet. quid necessitas petat. 7
quid voluptas suppetat. igno
ratur. **Et Aug. x. cōf.** Quis ē
dñe qui aliq̄ tulū extra meta
necitatis cibū non sumat. **S;**
si q̄s ppter cōcupiscētā id est
amōre 7 d̄sideriū delectacōis
que habetur i edēdo 7 potādo
excedat mensurā in edendo 7
potādo. hoc est gule. siue sit ex
terior sūp cō. siue sola interior
vlicō vl appetitō. 7 semp est
p̄c̄m **Sed**o principaliter
ē vidend q̄ sint sp̄s gule **Sūt**
aut plures. qñq; ponit glō. 7
greg. super illo gen. xxv. vbi
esai ait. **Jacob** da in d̄ coctio
ne hac rufa. **Et** sumuntur ex
xxx. mor. **Et** oēs sunt fm ob
missionē 7 defectū circūstanci
arū principalū que requirū
tur in virtute abstētie **Vñ**

ūsus **Pre.** pprie. laute. nimis
ardenter. studiose. **Prima** ē cū
ante debitā horā fumitur ab
aut potus sine racōnabili cau
sa. h̄ solū ex inordinata concu
piscētia ciborū aut potuū. de ta
lib; dicit ap̄ls. **phil. iij.** quozū
deus vter est. qz primo querē
regnū dei sui **Regnum** aut dei
eorū est esca 7 potus. **Sed** a ē
quādo homo querit laucōres 7
p̄ciosiores cibos. quos nō req̄
rit sūp dicta sui corporis valitu
do. nec honestas stat9 aut per
sone. h̄ hoc in eo causat inordi
natus amor delectacōis que i
talibus est **Sic** filij israhel nu
meri. xi. carnes desiderabant 7
puniti sunt. **Et luc. xvi.** Dives
epulo epulabat q̄ tidie splen
dide. **Quo** cōn. **Sen.** palatum
tuum fames excit; nō saporēs
Tercia qñ homo ea q̄ in cibis
ā potibus sumēda sūt. vult 7
appetit ea nimis accurate p̄pa
razi. frigēdo. assando. elixando
7 p̄ diuersa exquisita cōdīmē
torum geneā. ut hominē ad sū
pflue sumēdum non solū inci
tent gustu p̄ diuersos 7 delica
tos saporēs: sed etiam visu per
varios colores. 7 olfactu per
multimōs odores. **Sic** fecerūt
filij helij. p̄mi re. ij. qui ut dicit
magister i hist. scolastica **An**
q̄ adolerēt adipē. tollebat ab
offerentibus crudam carnem

Sextum Preceptum

ut lautius sibi peccaret. Tales sunt sicut bestie ruminantes studiose. vic; medicantes de accuatibus. Sed differunt ab eis quod bestie post cibum isti autem non ruminant. Quarta est quoniam homo nimis in quantitate excedit in cibo vel potu plus sumendo in quantitate quam sibi necesse aut ouem magis propter delectationem se implens quam reficiens. hęc una fuit causa subuersionis iudome. **Vñ Eccl. xvi.** Ecce hęc fuit iniquitas sororis tue iudome. supbia satuitas panis. et habundantia et otium ipsius. et filiarum eius et manum egeno et pauperi non porrigebant. Quinta cum homo nimio de desiderio et auaritate victum quodammodo. vult sic lupus vel canis famelicus. Sic fecit esau gen. xxv. Nam Jacob coquentem pulmentum: venit esau lassus de agro dicens. da mihi de coctione hac rufa. Et sequitur enim moior. Et sic accepto pane et lentis edulio vendidit primogenita sua. **Ido dicit Aug. 9.** Melius est piscari versus more domini quam lenticulam more iumentorum. Item idem. Mallē piscem ome medere cum domino quam lenticulam cum esau. Sexta species est. cum quis nimis frequenter sumit cibum aut potum. hęc fuit una causa damnationis diuitis. **Luc. xvi.** quod epulabatur quotidie splendide. **Suf**

Capitulum Quintum

ficit ei homini sano quod non est puer amentus labore graui bis in die sumere cibum. Aliter facere more porcorum et bestiarum est seruare. Est enim pro uerbum uulgare. Semel sumere cibum est diuinum. bis humanum. ter et ultra bestiarum. Septima est noua et in consuetudine sumere. hęc est enim causa. quare semel suam proxi dum bestie diutius uiuunt quam homines quidam uiuant. quorum per proodus. id est spatium vite. est semel psal. in ipso septuaginta anni. Si autem in potentatibus octuaginta anni: amplius eorum labor et dolor. Quia homines quidam noua et in consuetudine sumunt cibaria. bestie uero semper fere eadem ut vacca fenum. **Unde Eccl. decimo.** Omnis potentat? breuis vita. Octaua est quando homo multis et varijs ferculis et potibus uult uti. non ad sustentandum naturam sed ad irritandum gulam. Sic fecisse videtur assuer rex gentilis bester. primo. de quo facta conuiuio sollemnissimo dicitur. bibebant qui inuitati erant aureis poculis. et alijs atque alijs uasis sibi inferebantur. Alona est cum preciosa vel sumptuosa nimis quis procurat non habens respectum nisi ad hoc quod sint magis saporosa. **propter quod dominus videtur**

quinq; milib; non rara s; coia
 in ista terra in qua fuerunt pui
 rasse. cum de quinq; paib; or
 deaceis a duob; piscib; facia
 uit eos. non enim legitur q
 potu vini dedit. carnes aut de
 pane triticeo. q; coibus comu
 ma sufficit. et plus non unq;
 f phiciit. **Q**uo ad tertiu prin
 cipale dubitatur qn gula pec
 catu sit moerle vel non. **R.** s; m
 th. vbi sup. **Q**n ho tatu amat
 a desiderat delectaciones in cibis
 ut ppt eos consequedos deu ote
 nit. paratus agere vel etiam
 agens con dma precepta. ut
 huusmoi delectaciones olequa
 tur tunc e moerle peccm. q; ppo
 nit delectaciones hmoi deo. **Q**n
 vtro quis amat hmoi delecta
 ciones plus debito: citr tn deu
 q; lic; amet a desider; pl; debi
 to hmoi delectaciones: tn neq;
 q; vll; ppter eas agere contr
 legē dei. tunc e vniiale peccm
Et hoc vult augg. in smone de
 igne purgatoz. vbi dic. **Q**uo
 cies aliqs i cibo aut potu plus
 accipit q; necesse sit: ad minu
 ta peccata nouerit ptinere. **E**t
 hoc intelligitur cu ppter amo
 re delectacois hoc cotigit qua
 pl; debito amat. lic; citra deu
Qn aut gula q; ad potum sit
 moerle patebit statim. **E**x pmis
 sis pt; q; gula est peccm moerle
 quando ppter crapula. ieiunia

eccie vel missa in dieb; dñicis
 vel magnis seu pcpuis festis
 negligit. **S**ecdo poss; ee mor
 tale qn conscientia alicui pbabi
 liter dicitur. q; comedere vel bi
 bere vltra talem mesura es; de
 structio nature. vel soluere ie
 iuniu tali die. a comedē tales
 cibos eet con pceptum eccie. **E**t
 scandalisaret nobiliter primu
Tercō poss; ee moerle quando
 qs comeder; vel biber; sine di
 spēsacōe vel necitate cotr illd
 qd vult. patent ista. q; in oi
 b; istis homo patus est face
 re otra dei pceptu ppt gulam

Capitulum Sextum

Dicitur est i precedētib;
 de vna spē tpantie. vi
 delic; de psumoia seu
 frugalitate q; e modeata sup
 co vel s;tractio cibi s; m recta
 racōem. **J**am dicēdum est de
 alia spētie vic; de sobetate. q;
 e virt; disponēs hoie; ad ha
 bēdu se bene circa vsu potus in
 ebare valētis. de q; tria tāgen
 tur. **P**rimo q; necessaria sit so
 brietas. a qd sit vitu sibi op
 positu sc; ebrietas. **S**ecdo de
 filiab; gule **T**ercō de rmedijs
 videbitur gule tam quo ad
 psumoia q; quo ad sobetate
Quintum ad primu nōndū a
 q; sobrietas e virtus inclinas
 habētem ut dictū e. ut vtatur
 potu tpate i qlitate in q;titate